

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
«БЕЙТ-ХАНА»**

Кафедра педагогіки та психології

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки

бакалаврів

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 «Соціальні та поведінкові науки»

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальності

053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки» спеціальності 053 Психологія освітньої програми підготовки бакалаврів для здобувачів вищої освіти 1 курсу.

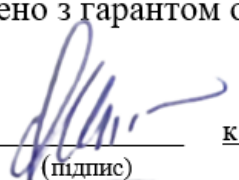
Розробник: Овчаренко Олена Вадимівна, викладач, кандидат педагогічних наук

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

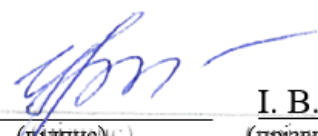
Протокол від «26» серпня 2021 року № 1

Зав. кафедри док. пед. наук, професор С. В. Сапожников
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «28» серпня 2021 року

Гарант освітньої програми к. псих. наук Г. Г. Колінець
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня 2021 року

Завідувач навчально-методичного відділу І. В. Зеркаль
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	вихідна	вихідна
Курс	1	1
Семестр / триместр	2	1-2
Загальний обсяг годин / кредитів	180/6	180/6
Кількість змістових модулів	6	6
Годин на аудиторне вивчення	72	16
Годин на самостійне вивчення	108	164
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Загальні основи педагогіки» є засвоєння студентами основних положень педагогіки як науки та цілісної системи основних її напрямів; підвищення якості підготовки фахівця, здатного до гнучкої та мобільної побудови професійної діяльності в умовах невизначеності залежно від завдань психологічного супроводу осіб різних вікових та соціальних груп.

- 1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Загальні основи педагогіки» є
- оволодіння основами педагогічних знань, положень педагогіки та напрямів сучасної педагогічної науки в межах, необхідних для здійснення професійної діяльності;
  - формування інтересу до педагогічної науки і практичної діяльності в галузі освіти,
  - надання студентам допомоги у професійному становленні;
  - вивчення інноваційного та прогресивного педагогічного досвіду,
  - формування потреби у професійному розвитку, самоосвіті та самовдосконаленні.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Загальні основи педагогіки» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду *компетентностей*.

Компетентності, що формуються:

Загальні компетентності

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12. Здатність до реалізації психологічної діяльності в етнічному середовищі.

Програмні результати навчання:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Після вивчення курсу «Загальні основи педагогіки» студенти повинні

знати:

- основні педагогічні поняття і категорії (предмет, завдання, навчання, виховання, освіта, джерела і закономірності розвитку педагогічної науки, система педагогічних наук, педагогічний процес);
- основні теоретичні підходи, методи науково-педагогічних досліджень у середній і вищій школі України;
- сутність освітнього процесу як цілісної педагогічної системи, що включає в себе педагогічні цілі та завдання, зміст освіти, методи і форми організації, типи навчання і виховання, педагогічні технології.
- основні етапи розвитку і становлення, зміст і провідні завдання, принципи, ідеали, історичні традиції української і єврейської народної педагогіки;

вміти:

- розкривати сутність педагогічних понять;

- давати характеристику процесу розвитку дітей різного віку; знати вікову періодизацію розвитку людини, особливості навчання й виховання учнів різних вікових груп;
- застосовувати педагогічні знання в професійній діяльності;
- здійснювати психолого-педагогічне спілкування з вихованцями, їх батьками та колегами;
- здійснювати психологічний супровід педагогічного процесу у різних соціокультурних умовах;
- реалізовувати процес професійного самовиховання і самоосвіти;

володіти:

- продуктивними стилями педагогічного спілкування та ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу;
- сучасними технологіями психолого-педагогічного супроводу в сфері освіти;
- провідними формами, методами, засобами запровадження історичних традицій єврейської народної педагогіки у сучасному родинно-громадсько-шкільному вихованні та в освітньому процесі етнонаціональної школи.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА (загальні основи педагогіки, дидактика, теорія та методика виховання, школознавство).

Тема 1. Загальні основи педагогіки.

Предмет педагогіки національної школи та її основні категорії: виховання, освіта, навчання, їх взаємозв'язок. Самовиховання в самоосвіта. Джерела і складові частини педагогіки. Загально- і конкретно-наукова методологія педагогіки. Класики педагогічної теорії та практики. Інноваційний педагогічний досвід. Напрями, течії зарубіжної педагогіки.

Методи науково-педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, дослідження, бесіди, вивчення педагогічної документації та учнівських праць, письмове опитування, психолого-педагогічний експеримент; соціологічні методи, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження, математичної статистики.

Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту». інші законодавчі нормативні акти. Основні завдання, принципи побудови і пріоритети системи національної освіти України. Структура системи освіти України. Концепція загальноосвітньої школи України на період 2015–2025 років.

Зміст освіти. Визначення змісту освіти в історії школи і педагогіки. Зміст освіти в сучасній школі. Джерела змісту освіти. Стандарт початкової школи. Базовий навчальний план. Шкільні програми. Шкільні підручники і посібники.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи 2016. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainskashkola-compressed.pdf>
2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Академвидав, 2003. 533 с.
3. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Учебник для вузов / Н. В. Бордовская. – СПб: Питер, 2001. – 304 (Серия «Учебник нового века!»).
4. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів К.: Видавничий центр «Академія», 2007. 576 с. (Альма-Матер).
5. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2004. 445 с. (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
6. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 667 с.

7. Бокова Н. Особистісна орієнтація у змісті освіти. Відкритий урок. – 2007. №10. С. 20–28.
8. Про освіту / Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>

Тема 2. Дидактика.

Поняття про дидактику. Предмет і об'єкт науки. Мета, завдання і функції дидактики. Основні категорії і структура дидактики. Базові сучасні концепції навчання та їх характеристика.

Навчальний процес як система. Методологічні основи, функції, закономірності та принципи навчання. Структура процесу навчання. Види навчання.

Методи і засоби навчання. Класифікації, дидактичні системи методів навчання. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, методи контролю і самоконтролю в навчанні. Засоби навчання.

Форми організації навчання. Класно-урочна система навчання, її сутність та історія розвитку. Урок – основна форма організації навчально-виховного процесу. Позаурочні форми навчання. Нетрадиційні форми навчання; нестандартні уроки.

Професія вчителя у сучасному суспільстві. З історії розвитку вчительської професії. Сутність основних понять та категорій вчительської професії. Соціальна роль, функції вчителя, вимоги до нього. Професіограма вчителя. Педагогічна взаємодія у навчально-виховному процесі. Стратегії та способи педагогічної взаємодії. Стилі педагогічного спілкування. Педагогічна майстерність і педагогічна техніка.

Література

1. Гуманізація взаємин вчителя та учня – необхідна умова особистісно орієнтованої освіти: науково–методичний збірник / Інститут психології ім. Г.С. Костюка; ред.: С.Д. Максименко. К., 2004. 203 с.
2. Коротов В.М. Общая методика учебно-воспитательного процесса. М.: Просвещение, 1983. 224 с.
3. Крупенин А. Л., Крохина И. М. Эффективный учитель. Практическая психология для педагогов / А. Л. Крупенин. Ростов н/Д.: Издательство «Феникс», 1995. 480 с.
4. Махмутов М.И. Современный урок. М.: Педагогика, 1985. 181 с.
5. Овчарук О. Напрями реформування змісту освіти: загальноєвропейські підходи до формування компетентісно-орієнтованого змісту шкільної освіти / О. Овчарук // Відкритий урок. 2004. №7/8. С. 54–57.
6. Особистісно-орієнтований урок: конструювання та діагностика / М.І. Лук'янова, Н.А. Разіна, Т.А. Абдуліна та ін. Х.: Ранок: Веста, 2007. 173 с.
7. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок: Книга для вчителя. К.: Рад. школа, 1989. 204 с.
8. Поташник М.М. Требования к современному уроку: метод. пособие / М.: Центр. Пед. образования, 2008. 271 с.
9. Хуторской А.В. Современная дидактика: учеб. Пособие. М.: Высш. шк., 2007. 638 с.

Тема 3. Теорія та методика виховання.

Сутність виховання та його роль в цілісній структурі процесу формування особистості. Теорія виховання як наука і навчальна дисципліна. Базові теорії та класичні концепції виховання особистості. Принципи та закономірності виховання. Педагогічна взаємодія у виховному процесі. Стратегії та способи педагогічної взаємодії. Стилі педагогічного спілкування.

Мета, завдання, зміст виховання. Складові змісту виховання. Розумове, морально-етичне, громадянське, естетичне, трудове, екологічне, фізичне, гендерне, економічне виховання школярів.

Методи, форми і засоби виховання. Сучасні класифікації методів виховання. Форми організації виховання. Засоби виховного впливу на молодших школярів. Спілкування, навчання, праця та гра як засоби виховання.

Формування колективу, його вплив на виховання особистості. Дитяча спільність (колектив) у системі виховання. Поняття колективу, його види. Взаємодія особистості та колективу. Розвиток теорії колективу у світовій та вітчизняній педагогічній думці. Діалектика розвитку колективу (основні етапи формування). Методика формування та розвитку колективу. Негативні явища в колективі та засоби їх подолання.

Актуальні проблеми сучасного виховання (виклики ХХІ століття). Національний характер виховання. Соціокультурне середовище виховання і сучасні реалії дитинства. Педагогічне керівництво вихованням дітей у сім'ї. Педагогічна культура школи, культура дома і сім'ї, «дворова культура». Дитячий та молодіжний рух, самодіяльні об'єднання молоді та неформальні молодіжні субкультури. Взаємодія з неформальними об'єднаннями дітей та молоді в процесі цілеспрямованого виховання та перевиховання. Формування культури міжнаціонального спілкування.

Література

1. Амонашвили Ш. А. Педагогическая симфония («Здравствуйте, дети!», «Как живет, дети?», «Единство цели»). В 3-х томах / Ш. А. Амонашвили. – М.: Издат. дом Шалвы Амонашвили, 2003.
2. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М.: Издат. дом Шалвы Амонашвили, 1995. 496 с.
3. Борытко Н. М., Соловцова И. А., Байбаков А. М. Теория и методика воспитания: учебник для студентов педагогических вузов; под ред. Н. М. Борытко. – Волгоград: Изд-во ВГИПКРО, 2006. 98 с. (Сер. «Гуманитарная педагогика»). Вып. 7).
4. Воспитание младшего школьника: Пособие для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений, учителей нач. классов и родителей / Сост. Л. В. Ковинько. 4-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. 288 с.
5. Корчак Я. Лето в Михалувке // Король Матиуш Первый: Пер. с польск. / Послесл. А. Шарова; Ил. Е. Медведева. М.: Правда, 1989. с.311-360 с.
6. Макаренко А. С. Педагогические сочинения в восьми томах / Составители: М. Д. Виноградова, А. А. Фролов. Авторы комментариев: М. Д. Виноградова, В. Е. Гмурман, А. А. Фролов. (Москва: Издательство «Педагогика», 1983. – Академия педагогических наук СССР).
7. Методика воспитательной работы: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л.А. Байкова, Л.К. Гребенкина, О.В. Еремкина и др.; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. 144 с.
8. Сухомлинский В. А. Хрестоматия по этике / Сост. О. В. Сухомлинская. – М.: Педа Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн.: навч.–метод. посібник / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико–технологічні засади. – 278 с. Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково–практичні засади. – 344 с.

Тема 4. Педагогічний менеджмент і управління освітнім закладом.

Наукові основи управління освітніми системами. Поняття про педагогічний менеджмент. Сутність процесу управління, його функції. Принципи управління. Органи управління системою освіти. Внутрішньошкільне управління: структура, організація, планування і контроль. Система роботи з учнівським і педагогічним колективами, батьками, суспільними і громадськими організаціями.

Методична робота в закладі освіти. Наукові основи методичної роботи. Напрями і форми (традиційні, нетрадиційні) методичної роботи в сучасній школі. Інноваційний та прогресивний педагогічний досвід: види, критерії, система роботи з ним. З історії передового педагогічного досвіду. Управління процесом упровадження передового педагогічного досвіду, досягнень педагогічної науки. Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників.

Інноваційні технології в освіті. Визначення педагогічної інновації та педагогічної технології. Нові технології навчання і виховання. Теоретичні засади окремих технологій.

Література

1. Бондар В.І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / В.І. Бондар; Нац. пед. ун–т. К., 2000. 192 с.
2. Кожем'яка, О.Л. Роль шкільного методоб'єднання в роботі навчального закладу: методичні та практичні поради/ О.Л.Кожем'яка. Х.: Основа, 2008. 158 с. (Б-ка журн. «Історія та правознавство»; вип. 12(60)).
3. Конфліктологія для управління/ упоряд. Л.Галіцина. К.: Шк. світ, 2008. 128 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи 2016. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainskashkola-compressed.pdf>.
5. Симонов, В. П. Директору школи об управлении учебно-воспитательным процессом [Текст]: учебное пособие. М.: Педагогическое общество России, 1999. 340 с.
6. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи // Вибр. Твори: В 5–ти т. К.: Рад. школа, 1977. Т.4.
7. Техніка безпеки в школі/ сост.: Е.П.Семенова, В.Н.Пунчик, А.Р.Борисевич. Минск: Красико-Принт, 2009. 176 с. – (Педагогическая мастерская).
8. Хлебнікова, Т.М. Управління навчальною діяльністю. Х.: Основа, 2008.- 175 с.: іл.- (Б-ка журн. «Управління школою»; вип. 12(72)).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ВІКОВА ПЕДАГОГІКА (переддошкільна, дошкільна, шкільна, андрагогіка, геронтологіка).

Тема 1. Формування та розвиток особистості. Роль виховання у розвитку людини.

Закономірності і рушійні сили психічного розвитку людини. Теорії розвитку особистості: біогенетичні (перевага спадковості); соціогенетичні (перевага середовища); теорії взаємодії факторів (конфронтація, конвергенція); персоналістичні (перевага активності особистості). Виховання – визначальний чинник формування особистості. Дитина як суб'єкт виховання. Становлення особистості в процесі соціалізації. Класифікація і загальна характеристика факторів соціалізації. Педагогічна характеристика соціального середовища. Виховні функції соціального середовища.

Література

1. Варій М.Й. Психологія особистості: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
2. Гармаш О.В. Моніторинговий психологічний супровід навчально-виховного процесу як умова забезпечення розвитку особистості. Практична психологія та соціальна робота. 2003. №1. С. 13–18.
3. Гуманістично спрямований виховний процес і становлення особистості (теоретично–методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді): зб. наук. праць / редкол.: О.В. Сухомлинський та ін. К.: ВІРА Інсайт, 2001. Кн.1. 339 с. Кн.2. 336 с.

4. Литвинова Н. Розвиток творчої особистості у позашкільній діяльності. Рідна шк.. 2003, №8, С. 6–10.
5. Ляшенко А. Психолого-педагогічне проектування розвитку особистості учня: компетентністний підхід. Директор школи, ліцею, гімназії. 2007. №1/2, С. 43-45.
6. Психологія особистісно орієнтованої професійної підготовки учнівської молоді: наук.–метод. посібник / Г.О. Балл, М.В. Бастум, А.В. Вихрущ та ін. К.; Т., 2002. 388 с.

Тема 2. Вікові особливості та соціально-психологічні аспекти розвитку та виховання особистості дитини

Проблема вікової періодизації онтогенезу особистості. Зарубіжні та вітчизняні концепції вікової періодизації, основні школи і персоналії. Сучасна періодизація розвитку дитинства, педагогічні критерії виділення вікових періодів розвитку дитинства та їх значення в організації навчально-виховного процесу.

Особливості виховання дітей переддошкільного та дошкільного віку: врахування їх психічного, фізичного, розумового розвитку. Підготовка шестирічних дітей до школи. Визначення готовності до навчання.

Особливості розвитку та виховання дітей шкільного віку. Анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності молодших школярів. Види інтересів, навчальна та позакласна діяльність; роль спілкування і діяльності в навчально-виховному процесі молодших школярів. Психолого-педагогічна характеристика підлітка: анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності. Особливості виховання і формування особистості підлітка. Юнацький вік та його характеристика. Нерівномірність розвитку. Акселерація і ретрадація в розвитку особистості. Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання і виховання.

Література

1. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Вид. 3-тє, виправ. Суми : Університетська книга, 2010. 352 с.
2. Вікова і педагогічна психологія : підручник / Н.М. Токарева, А.В. Шамне. К.: , 2017. 480 с.
3. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии. М.: Просвещение, 1972. 520 с.
4. Осипова И. Личностно–ориентированные способы конструктивной коммуникации с учащимися (школьному психологу). Воспитание школьников. 2006. №8. С. 26–31.
5. Педагогическая психология : Хрестоматія / Сост. В.Н. Карандашев, Н.В. Носова, О.Н. Щепелина. СПб.: Питер, 2006. 412 с.: ил. (Серия «Хрестоматия»).
6. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2007. 481с.: _ед. – (Серія Альма матер).
7. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. Посібник. К.: Вища школа, 2004. 335 с.

Тема 3. Педагогіка дорослих (андрагогіка, геронтологіка).

Андрогогіка як розділ педагогіки, що вивчає питання стимулювання та спрямування процесів виховання дорослих людей. Провідна роль дорослої людини, яка навчається, в процесі навчання. Основні принципи андрогогіки: пріоритетності самостійного навчання, спільної діяльності; використання наявного позитивного життєвого досвіду (перш за все соціального і професійного), практичних знань, умінь, навиків; коректування застарілого досвіду; індивідуального підходу до навчання на основі особових потреб і з урахуванням соціально-психологічних характеристик особи; елективності навчання; рефлексивності, системності, актуалізації результатів навчання (їх швидкого використання на практиці). Форми організації навчання дорослих людей:

практичні заняття, дискусії, ділові ігри, кейси, вирішення конкретних виробничих завдань і проблем; дистанційна освіта дорослих (підкасти, веб-лекції, вебінари, відеоконференції, онлайн-консультації).

Геронтологіка (педагогіка «третього віку») – розділ педагогіки, що розробляє систему виховання, освіти і розвитку літніх людей. Закономірності, методи навчання і виховання, перекваліфікації та соціалізації в нових умовах людей пенсійного віку.

Література

1. Вовк Л.П. Історія освіти дорослих в Україні: Нариси [Укр. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова] / Л.П. Вовк. К., 1994. 226 с
2. Змеев С. И. Андрагогика : основы теории и технологии обучения взрослых М. : ПЕР СЭ, 2003. 208 с.
3. Маслова В. Основы андрагогики. Терминологический словарь-справочник / [сост. В.В. Маслова]. Мариуполь, 2004. 19 с.
4. Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку. О. Пашко. Посібн. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 108 с.
5. Обозов Н. Н. Психология взрослого человека: метод. пособ. / Н.Н.Обозов; Академия психологии, предпринимательства и менеджмента. СПб., 1997. 62 с.
6. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка. URL : niss.gov.ua. Національний інститут стратегічних досліджень.
7. Практическая андрагогика. Кн. 1: Современные адаптивные системы и технологии образования взрослых / под ред. В. И. Подобеда, А. Е. Марона. СПб. : ГНУ ИОВ РАО, 2003. 406 с.
8. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол. : Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПРОФЕСІЙНА І ГАЛУЗЕВА ПЕДАГОГІКА (педагогіка професійно-технічної освіти, вищої освіти, педагогіка праці – спортивна, інженерна, юридична тощо).

Тема 1. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки.

Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності навчання людини професії і формування професійно важливих і соціально значимих якостей особистості працівника. Основні категорії професійної педагогіки: професійна освіта, професійне навчання і професійне виховання, професія, спеціальність, кваліфікація, компетентність, компетенція. Кваліфікаційна характеристика – державний документ, що містить перелік вимог до знань, умінь і навичкам, якими повинний володіти фахівець даної професії того чи іншого рівня кваліфікації.

Структура професійної педагогіки: педагогіка професійно-технічної освіти (займається питаннями навчання і виховання в умовах ПТУ, ВПУ, професійних ліцеїв); педагогіка вищої школи закладів освіти I–II рівня акредитації (займається питаннями навчання і виховання в умовах технікумів, коледжів); педагогіка вищої школи закладів освіти III–IV рівня акредитації (займається питаннями навчання і виховання в умовах інститутів, університетів, академій). Рівні підготовки кадрів в системі професійної освіти згідно з рівнями професійної діяльності: кваліфіковані працівники, фахівці з вищою професійною освітою, кандидати наук і доктора наук. Система додаткової професійної освіти, що забезпечує підвищення кваліфікації, перепідготовку або додаткову підготовку працівників.

Основні завдання педагогіки вищої школи – вивчення й аналіз соціальних та історичних характеристик системи вищої освіти, змісту, засобів, форм, методів навчання й виховання, особливостей організації самостійної навчальної роботи студентів,

особливостей оцінювання їх пізнавальної діяльності, напрямів розвитку й формування студентських колективів, системи управління різними ланками вищого навчального закладу. Сучасна вища школа в освітній системі України. Закон України «Про вищу освіту».

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» . URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Кирьякова А. В. Аксиология образования. Фундаментальные исследования в педагогике. М. : Дом педагогики, ИПК ГОУ ОГУ, 2008. 578 с.
3. Нісімчук А. С. Технологія професійної підготовки сучасних фахівців : Монографія. Луцьк : Твердиня, 2010. 390 с.
4. Професійно-педагогічна освіта : сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : Монографія / За заг. ред. О. А. Дубасенюк. Вид. 2-ге, доп. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 380 с.
5. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2010. № 3. URL : <http://intellect-invest.org.ua/>.
6. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів: Монографія / В. Андрущенко та ін. К. : Педагогічна думка, 2011. 317 с.
7. Чобітко М.Г. Індивідуальність студента в особистісно орієнтованому професійному навчанні / М.Г. Чобітко // Педагогіка і психологія. 2005. №2(47). С. 34-42.
8. Энциклопедия профессионального развития : в 3-х т. / Под ред. С.Я. Батышева. М. : АПО. 1999. Т. 2. 440 с.

Тема 2. Галузева педагогіка (педагогіка праці).

Галузева педагогіка як галузь педагогіки, спрямовану на спеціальну підготовку людей до певних видів діяльності (інженерної, медичної, військової, юридичної та ін.).

Інженерна педагогіка. Об'єкт інженерної педагогіки – педагогічна система підготовки інженерних кадрів, предмет – проектування та реалізація змісту професійної освіти, форм організації, методів і засобів навчання.

Військова педагогіка – забезпечення слухачами та курсантами військово-навчальних закладів спеціальних педагогічних знань, необхідних для ефективного управління військовими колективами, для організації в них виховної роботи і навчання військовослужбовців, а також підготовку військовослужбовців і військових колективів до професійної діяльності, пов'язаної з вирішенням відповідальних завдань, що вимагають високих морально-психологічних якостей, готовності та здатності до успішного ведення бойових дій, військовій службі.

Медична педагогіка вивчає закономірності, розробляє принципи, методи, форми навчання і виховання медичного працівника. Ознаки медичної діяльності: наявність у фахівців медичної освіти, спосіб організації професійної діяльності, наявність професійної мови, специфічна інфраструктура. Особистісні характеристики лікаря: знання, вміння, принципи і правила поведінки, наявність стійких мотивів до самонавчання та підтримання належного професійного рівня, формування високих етичних стандартів, поведінкових установок і вміння вирішувати етичні проблеми, альтруїзм, чесність, толерантність.

Основні напрями професійної підготовки майбутніх практичних психологів:
 1) організація та виконання освітньо-професійної діяльності (формування теоретичного мислення на базі засвоєння загальнонаукових і фахових дисциплін, опанування умінь і навичок самостійної навчальної та професійної роботи, успішне проходження практики за всіма видами професійної діяльності психолога); 2) формування особистості психолога, визначення й усвідомлення його професійних інтересів і напрямів спеціалізації; 3)

виробленні низки компетентностей, спрямованих на швидку адаптацію до виконання складних професійних функцій; 4) формування потреби у безперервному фаховому й особистісному зростанні й активному розвитку. Особливості, сутнісні характеристики практичної підготовки майбутніх психологів: ознайомлення студентів з основами психологічного консультування та корекції, методиками організації соціально-психологічного тренінгу, психолого-педагогічної терапії, проведення психодіагностики. Засвоєння студентами основних напрямів зарубіжної (психодинамічний, поведінковий, когнітивний напрями, гуманістична психотерапія тощо) і вітчизняної консультативної та терапевтичної психології.

Література

1. Антонова Н.О. Психологічні основи розвитку готовності до професійної діяльності психолога : монографія. Слов'янськ : Видавець Маторін Б.І., 2010. 561 с.
2. Землянська В. Підготовка майбутнього вчителя в умовах особистісно орієнтованої освіти / В. Землянська // Шлях освіти. 2006. №1. С. 31–34.
3. Крикля К.П. Психологічні особливості професійного становлення майбутнього психолога в умовах сучасного суспільства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2012. Вип. 2 (1). С. 409–417.
4. Ничкало Н. Г. Педагогіка праці і професійна підготовка в системі педагогічних наук. Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку ХХІ століття. Черкаси, 2011. С. 142–152.
5. Савчук З. Психологічні особливості професійної ідентичності майбутнього психолога в аспекті його професіоналізації. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 5. С. 175–184.
6. Титаренко Т.М. Життєві домагання і професійне становлення особистості практичного психолога. Практична психологія та соціальна робота. 2003. Вип. 4. С. 15–18.
7. Шаповалова Л.Я. Рациональная организация учебно-познавательной деятельности студентов / Л.Я. Шаповалова // Харківська вища школа: методичні пошуки на рубежі століть: регіон. наук.-метод. конф.: (22 лют. 2001 р.). - Харків, 2001. - С. 225-226.
8. Шевченко Н.Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки : монографія. Київ : Міленіум, 2005. 298 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тема 1. Основні поняття соціальної педагогіки.

Соціальна педагогіка – наука, галузь педагогіки, що вивчає закономірності соціально-культурної адаптації людини, групи, суспільства з метою гармонізації, гуманізації їх взаємовідносин на внутрішньо-, між- та надособовому рівні. Предмет, мета, завдання, функції (виховна, соціально-правова, соціально-реабілітаційна) соціальної педагогіки. Структура соціальної педагогіки (сімейна педагогіка, агогіка – наука, що вивчає проблеми попередження відхилень у поведінці; віктимологія – наука, що вивчає проблеми людей які стали жертвами соціального виховання або насильства; пенітенціарна педагогіка). Процес соціалізації, його етапи. Прояви соціальної дезадаптації у дітей молодшого та середнього шкільного віку. Девіантна, делінквентна та деструктивна поведінка дітей та її профілактика.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] К.: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.

2. Липова Л. Специфіка навчання обдарованих дітей / Л. Липова, Л. Морозова, Л. Луценко // Рідна шк.. -003. №7. С. 8–11.
3. Лучинкіна, А.І. Профілактика девіантної поведінки. Ч.2/ А.І.Лучинкіна. – К.: Главник, 2008. – 112 с.– (Серія «Психол. інструментарій»).Бібліогр.: с. 110–111.
4. Мерзлякова, О. Учителі й учні: мистецтво діалогу: семінарські та тренінгові заняття психолога з педагогами/ О.Мерзлякова. К.: Шкільний світ, 2008. 112 с.– (Б-ка «Шк. світу»).
5. Реан А. А., Бордовская Н. В., Розум С. И. Психология и педагогика. СПб.: Питер, 2007. 322 с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»).
6. Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно орієнтованої освіти: модульний посібник / авт.–упоряд.: В.Р. Єльченко. Полтава: ПОППО, 2003. 190 с.
7. Чубук Р. В. Соціальна педагогіка : [навчальний посібник]. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 348 с.
8. Система роботи з молодими вчителями/ упоряд. Ж.Сташко. К.: Шк. світ, 2008. 128 с. (Б-ка «Шк. світу»).

Тема 2. Сімейна педагогіка як частина соціальної педагогіки.

Проблеми сучасності, пов'язані з родиною та сімейним вихованням. Визначення сім'ї. *Поняття про сім'ю як малу соціальну групу*. Особливості та перспективи розвитку сучасної родини. Проблеми сучасності, пов'язані з родиною та сімейним вихованням.

Сім'я і формування особистості дитини. Типи сімейного виховання. Характеристика дитячо-батьківських відносин у родині. Проблемні типи сімей. Характеристика проблемних сімейних відносин. Вплив порушених сімейних відносин на психічний розвиток дитини. Методи вивчення сім'ї. Проблеми сімейного виховання і сучасні форми співпраці освітніх установ з родиною. Соціально-педагогічна допомога сім'ї.

Література

1. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: У 3-х т. Том II. Основи родинного виховання. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.
2. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: У 3-х т. Том I. Основи родинних взаємовідносин. Івано-Франківськ, 2002. 288 с.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка родинного виховання: Навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 324 с.
4. Макаренко А.С. Книга для батьків. Пед. твори.: у 8 т. Київ. 1986. Т. 5.
5. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. / Л.М. Маценко. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
6. Педагогічні умови сімейного виховання в сучасних українських родинах. Педагогіка і психологія проф. освіти. 2011. № 3. С. 163-170.
7. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ. 1978. 163 с.

Тема 3. Пенітенціарна педагогіка і віктимологія.

Пенітенціарна педагогіка – галузь педагогічної науки, що вивчає діяльність з виправлення осіб, які вчинили злочин і засуджених до різних видів покарань. Зв'язок пенітенціарної педагогіки з іншими науками, політикою та правоохоронною діяльністю. Завдання пенітенціарної педагогіки. Основні специфічні особливості педагогічного процесу в установах виконання покарань. Виправлення та ресоціалізація. Принципи пенітенціарної педагогіки. Закономірності педагогічного процесу в місцях позбавлення волі.

Віктимологія – особливий напрямок кримінологічної та педагогічної науки, який вивчає роль жертви у виникненні криміногенної ситуації. Віктимологічний аспект

попередження злочинів, його основне завдання (зменшення криміногенних ситуацій, що створюються безпосередньо потерпілими). Попередження злочинів шляхом профілактичної роботи не тільки серед потенційних правопорушників, а й серед потенційних потерпілих — людей, чия поведінка, образ життя, зв'язків, сімейний стан і вид діяльності створюють для них підвищений ризик опинитися в ролі жертви злочинного посягання.

Література

1. Бандурка О. М. Проблеми соціальної адаптації неповнолітніх, звільнених з виховно-трудова колоній / О. М. Бандурка, В. М. Трубников, А. О. Яровий. Х. : Видавництво НУВС, 2003. 260 с.
2. Ветошкин С. А. Проблемы теории и практики пенитенциарной педагогики. Педагогика. 2003. № 4. С.36–41.
3. Віктимологія : навч. посіб. / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2017. 308 с.
4. Гончар Т.О. Неповнолітній як суб'єкт відповідальності за кримінальним правом України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 „Кримінальне право та кримінологія” / Одес. нац. юридична акад. О., 2005. 124 с.
5. Исправительно-трудова педагогика : учебное пособие / Н. Н. Арисов, В. П. Артамонов, З. А. Астемиров, Л. В. Багрий, Шахматов и др.; отв. ред. Б. С. Утевский. М. : НИиРИО ВШ МООП СССР, 1967. 304 с.
6. Інновації в роботі з ресоціалізації неповнолітніх, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі : метод. матеріали / За заг. ред. В. П. Лютого. К. : Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді, 2005. 104 с.
7. Козубовська І. В. Рання профілактика протиправної поведінки неповнолітніх (психолого-педагогічні аспекти). Ужгород : Ужгородський держ. ун-т, 1996. 256 с.
8. Пенітенціарна педагогіка : наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Харченко, О. Л. Караман, Н. П. Краснова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2011. 329 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука.

Спеціальна педагогіка – це теорія та практика спеціальної (особливої) освіти) осіб із порушеннями психічного чи фізичного розвитку, для яких освіта у звичайних педагогічних умовах та за допомогою загальнопедагогічних методів і засобів є ускладненою чи неможливою. Об'єкт і предмет спеціальної педагогіки, мета і завдання науки. Основні категорії спеціальної педагогіки. Спеціальна педагогіка та спеціальна освіта. Поняття корекції та компенсації, реабілітації та абілітації. Підрозділи спеціальної педагогіки: олігофренопедагогіка, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка. Актуальні питання спеціальної педагогіки.

Література

1. Першко Г. О. Підготовка соціальних педагогів до інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку у середовище загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук :13.00.05. Київ, 2011. 283 с.
2. Специальная педагогика : в 3 томах : Учеб. пособ. Т.2 : Общие основы специальной педагогики / под. ред. Н. М. Назаровой. М. : Академия, 2008. 352 с.
3. Спеціальна педагогіка : навч. посібник / О. В. Мартинчук, І. М. Маруненко, К. В. Луцько та ін.; За заг. ред. О. В. Мартинчук. Київ, Київ. ун-т імені Бориса Грінченка. 2017. 364 с.
4. Шевцов А. Г. Ортопедагогіка як нова спеціалізація підготовки фахівців з корекційної освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного

- університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціальнопедагогічна. 2001. № 17(1). С. 186–193.
5. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології : Монографія. К. : МП Леся, 2009. 484 с.
  6. Шеремет М. К. Проблеми та перспективи спеціальної освіти. Корекційна педагогіка : Вісник асоціації корекційних педагогів. 2007. Вип. 1. С. 14–16.
  7. Мерзлякова, О. Учителі й учні: мистецтво діалогу: семінарські та тренінгові заняття психолога з педагогами/ О.Мерзлякова. К.: Шкільний світ, 2008. 112 с. (Б-ка «Шк. світу»).

Тема 2. Основи дидактики спеціальної та інклюзивної освіти.

Педагогічні системи спеціальної освіти: еволюція підходів від сегрегації до інклюзії. Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні (Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»). Характеристика дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Сучасна система спеціальних освітніх послуг. Особливості психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами. Командний підхід в організації педагогічної роботи в інклюзивному закладі освіти.

Література

1. Колосова, Е.Б. Тьютор как новая педагогическая профессия/ Е.Б.Колосова.– М.: Чистые пруды, 2008. 32 с.: ил.– (Библиотечка «Первого сентября»: серия «Управление школой»; вып. 24).
2. Маценко, В. Психологія пізнавальних процесів/ В.Маценко.- К.: Главник, 2008. – 192 с.- (Серія «Психол. інструментарій»)- Бібліогр.: с. 189–191.
3. Миронова С. П. Інклюзивна освіта : теорія та практика : Навч.-метод. посіб. / за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.
4. Миронова С. П. Інклюзивна освіта: теорія та практика : Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Частина 2. 183 с.
5. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : Навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
6. Обдаровані діти. Діагностика та супровід/ упоряд. Т.Червонна. К.: Шк. світ, 2008. 128 с.- (Б-ка «Шк. світу»).
7. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі: Навч.-метод. посіб. / А. Колупаєва, Л. Коваль, Н. Компанець, І. Луценко, Н. Квітка. К.: Апотол, 2014.
8. Паращенко, Л. Тестування учнів у середній школі/ Л.Паращенко, В.Леонський, Г.Леонська. К.: Шк. світ, 2009. 128 с.- (Б-ка «Шк. світу»).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. ЕТНОПЕДАГОГІКА.

Тема 1. Етнопедагогіка та народна педагогіка.

Етнопедагогіка – наука, що досліджує закономірності та особливості народного, етнічного виховання, користується методами та джерелами педагогіки, але разом з тим для неї актуально застосування етнографічних, етнолінгвістичних, археологічних, етнопсихологічних і соціологічних методів. Мета етнопедагогіки – врахування освітніх інтересів представників окремих етнічних груп, які в процесі інтеграції в багатонаціональних державах зіткнулися з небезпекою втрати рідної мови, самобутньої народної культури, етнічної самосвідомості.

Структура етнопедагогіки: народне дитинознавство (вивчення дитини – особливостей її фізичного, психічного й соціального розвитку); народна дидактика (розкриває зміст народних повчань, настанов, роз'яснень; які допомагають дитині, молодій людині пізнати світ, природу, довкілля, соціальне середовище, надбання свого народу); педагогічна деонтологія (вивчає обов'язковість дотримання та виконання встановлених правил поведінки, які вироблені певним народом, соціальною спільнотою, членом якої є дитина, доросла людина).

Народ як творець педагогічної культури. Народний ідеал людини. Засоби народної педагогіки (фольклор: прислів'я, приказки, загадки, пісні, казки, легенди, притчі; календарні свята, традиції та обряди). Фактори народної педагогіки (ігра, праця, спілкування, народне мистецтво, природа). *Особливості української та єврейської народної педагогіки.* Іудаїзм як духовна основа єврейської народної педагогіки.

Література

1. Волков Г. Н. Этнопедагогика : учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений М. : Издательский центр «Академия», 1999. 168 с.
2. Геркєрова Олександрє Михайлівна. Ідеї сімейного виховання на засадах єврейської етнопедагогіки (кінець ХІХ – початок ХХ століття) : авторєф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Геркєрова Олександрє Михайлівна ; Рєспублїканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманїтарний університет» (м. Ялта). Ялта, 2011. 20 с.
3. Грушевський М. Очерк истории украинского народа. Издание второе, дополненное. С.–Петербург : Типография товарищества «Общественная польза», 1909. 526 с.
4. Євреї // Енциклопедія історії України / Національна академія наук України ; Інститут історії України. К. : Наукова думка, 2005. Т. 3 : Е–Й. – С. 72–88.
5. Єленський В. Українська іудаїка. Людина і світ. 1991. № 5. С. 53–56.
6. Нездемковская Г. В. Этапы становления и особенности развития этнопедагогики / Г. В. Нездемковская // Педагогика. 2008. № 5. С. 20–27.
7. Эттингер Ш. Новое время / Ш. Эттингер // История еврейского народа / [под редакцией Ш. Эттингера]. Москва ; Иерусалим : Мосты культуры : Гешарим, 2002. С. 307–479.
8. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка : навчально–методичний посібник / М. Г. Стельмахович. К. : ІЗМН, 1997. 232 с.

Тема 2. Етнодидактика та етнонаціональна освіта.

Етнодидактика як частина етнопедагогіки, яка відображає здобутки народної практики у галузі освіти й навчання, що виражаються в поглядах народу на принципи, зміст і методи навчання, форми і методи озброєння підростаючих поколінь знаннями, уміннями й навичками, розвитку їхніх пізнавальних сил і здібностей.

Етнонаціональна освіта – це 1) спеціально організована у суспільстві система навчання і виховання, орієнтована на задоволення прав національних меншин на розвиток самобутньої культури і збереження традицій, на вивчення мови меншини, на створення закладів освіти для представників національних меншин; 2) система освітніх закладів, які ставлять на меті формування соціально відповідальної толерантної особистості, інтегрованої за допомогою етнічної ідентичності у загальнодержавний і світовий культурний простір; 3) інтегральна частина загальнодержавної системи освіти. Структура сучасної єврейської етнонаціональної освіти в Україні. Організація освітнього процесу в закладах формальної та неформальної єврейської освіти в Україні.

Література

1. Адар Цви. Цели и методы преподавания ТАНАХА. Традиция и гуманизм / Цви Адар // Новая еврейская школа. – 2000. – № 6. – С. 5–28.

2. Кротік Наталія Леонідівна. Становлення і розвиток єврейської освіти в Україні (20–30 рр. ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Кротік Наталія Леонідівна ; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. — Житомир, 2007. — 20 с.
3. Левинас Э. Размышления о еврейском образовании / Э. Левинас // Избранное: Трудная свобода / пер. с франц. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 752 с. – («Книга света»).
4. Овчаренко О. В. Єврейська освіта в Україні у перспективі етнодемографічних процесів / О. В. Овчаренко // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2011. – № 2 (9). – С. 119–127.
5. Овчаренко О. В. Тенденції розвитку єврейської освіти в Україні (кінець ХІХ – початок ХХІ століття) [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Овчаренко Олена Вадимівна ; Республік. вищ. навч. закл. "Крим. гуманіт. ун-т" (м. Ялта). Ялта, 2013. 20 с.
6. Штейнзальц А. Еврейское образование / А. Штайнзальц // Лехаим. – 2008. – № 6 . – С. 19–24.
7. Ялалов Ф. Г. Этнодидактика : монография / Ф. Г. Ялалов. – М. : ГИЦ ВЛАДОС, 2002. – 151 с.

1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												Форма контролю
	денна форма						Заочна форма						
	усього ауд / разом з СРС	у тому числі					усього ауд / разом з СРС	у тому числі					
л		п	с	інд	с.р.	л		п	с	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА													
Тема 1. Загальні основи педагогіки	6/12	4	2			6	2/16	2				14	У
Тема 2. Дидактика	4/10	2	2			6	0/10					10	У, ПК
Тема 3. Теорія та методика виховання	4/10	2	2			6	0/10					10	У
Тема 4. Педагогічний менеджмент і управління освітнім закладом	4/10	2		2		6	2/12			2		10	КР
Разом за змістовим модулем 1	18/42	10	6	2		24	4/48	2		2		44	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ВІКОВА ПЕДАГОГІКА													
Тема 1. Формування та розвиток особистості. Роль виховання у розвитку людини	2/8	2				6	0/10					10	У
Тема 2. Вікові особливості та соціально-психологічні аспекти розвитку та виховання особистості дитини	6/12	2	2	2		6	2/12		2			10	Т
Тема 3. Педагогіка дорослих (андрагогіка, геронтологіка).	4/10	2	2			6	0/10					10	К
Разом за змістовим модулем 2	12/30	6	4	2		18	2/32		2			30	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПРОФЕСІЙНА І ГАЛУЗЕВА ПЕДАГОГІКА													
Тема 1. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки.	6/14	4	2			8	2/12	2				10	У

Тема 2. Галузева педагогіка (педагогіка праці).	4/12	2		2		8	0/10					10	КР
Разом за змістовим модулем 3	10/26	6	2	2		16	2/22	2				20	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА													
Тема 1. Основні поняття соціальної педагогіки.	2/6	2				4	0/10					10	У
Тема 2. Сімейна педагогіка як частина соціальної педагогіки.	6/12	2	2	2		6	2/12		2			10	КР
Тема 3. Пенітенціарна педагогіка і віктимологія.	2/8	2				6	0/10					10	К
Разом за змістовим модулем 3	10/26	6	2	2		16	2/32		2			30	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА													
Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука.	4/12	2	2			8	2/12	2				10	У
Тема 2. Основи дидактики спеціальної та інклюзивної освіти.	8/18	4	2	2		10	2/12			2		10	Т
Разом за змістовим модулем 4	12/30	6	4	2		18	4/24	2		2		20	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. ЕТНОПЕДАГОГІКА													
Тема 1. Етнопедагогіка та народна педагогіка.	6/14	4	2			8	2/12	2				10	У
Тема 2. Етнодидактика та етнологічна освіта.	4/12	2		2		8	0/10					10	Т
Разом за змістовим модулем 6	10/26	6	2	2		16	2/22	2					
Усього годин	72/180	40	20	12		108	16/180	8	4	4		164	

Форми контролю: усне опитування – У;

контрольні роботи – КР;

перевірка конспектів – ПК;

тестування – Т;

колоквиум – К;

інші: оцінка вирішення педагогічних задач і педагогічних ситуацій, есе на психолого-педагогічну тематику, усний екзамен.

6. Темі лекцій

№	Назва теми	Обсяг у годинах	Максим.
---	------------	-----------------	---------

з/п		Денна форма	Заочна форма	кількість балів
1	Предмет педагогіки національної школи та її основні категорії: виховання, освіта, навчання, їх взаємозв'язок.	2	2	
2	Методи науково-педагогічних досліджень	2		
3	Поняття про дидактику. Предмет і об'єкт науки. Мета, завдання і функції дидактики. Основні категорії і структура дидактики. Базові сучасні концепції навчання та їх характеристика.	2		
4	Навчальний процес як система	2		
5	Сутність виховання та його роль в цілісній структурі процесу формування особистості	2	2	
6	Наукові основи управління освітніми системами	2	2	
7	Закономірності і рушійні сили психічного розвитку людини. Теорії розвитку особистості	2		
8	Проблема вікової періодизації онтогенезу особистості	2		
9	Андрагогіка як розділ педагогіки, що вивчає питання стимулювання та спрямування процесів виховання дорослих людей	2	2	
10	Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності навчання людини професії і формування професійно важливих і соціально значимих якостей особистості працівника	2		
11	Основні завдання педагогіки вищої школи	2		
12	Галузева педагогіка як галузь педагогіки, спрямовану на спеціальну підготовку людей до певних видів діяльності	2		
13	Соціальна педагогіка – наука, галузь педагогіки, що вивчає закономірності соціально-культурної адаптації людини, групи, суспільства	2		
14	Проблеми сучасності, пов'язані з родиною та сімейним вихованням	2		
15	Пенітенціарна педагогіка – галузь педагогічної науки, що вивчає діяльність з виправлення осіб, які вчинили злочин і засуджених до різних видів покарань	2		
16	Спеціальна педагогіка – це теорія та практика спеціальної (особливої) освіти) осіб із порушеннями психічного чи фізичного розвитку	2		
17	Педагогічні системи спеціальної освіти: еволюція підходів від сегрегації до інклюзії.	2		
18	Характеристика дітей з обмеженими можливостями здоров'я	2		
19	Етнопедагогіка – наука, що досліджує закономірності та особливості народного, етнічного виховання	2		
20	Народ як творець педагогічної культури. Народний ідеал людини. Засоби народної педагогіки	2		
Усього годин		40	8	

7. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Обсяг у годинах	Максим.
---	------------	-----------------	---------

з/п		Денна форма	Заочна форма	кількість балів
1	Інноваційний та прогресивний педагогічний досвід: види, критерії, система роботи з ним	2	2	2
2	Особливості розвитку та виховання дітей шкільного віку	2		2
3	Основні напрями професійної підготовки майбутніх практичних психологів	2		2
4	Методи вивчення сім'ї. Проблеми сімейного виховання і сучасні форми співпраці освітніх установ з родиною	2		2
5	Сучасна система спеціальних освітніх послуг. Особливості психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами	2	2	2
6	Структура єврейської етнопонаціональної освіти в Україні.	2		2
Усього годин		12	4	12

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кількість балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Поняття про систему освіти і виховання в Україні	2		2
2	Форми організації навчання. Класно-урочна система навчання. Нетрадиційні форми навчання	2		2
3	Методи, форми і засоби виховання. Сучасні класифікації методів виховання. Форми організації виховання	2		2
4	Особливості виховання дітей переддошкільного та дошкільного віку	2	2	2
5	Форми організації навчання дорослих людей	2		2
6	Структура професійної педагогіки	2		2
7	Характеристика дитячо-батьківських відносин у родині	2		2
8	Спеціальна педагогіка та спеціальна освіта. Поняття корекції та компенсації, реабілітації та абілітації	2	2	2
9	Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні	2		2
10	Особливості української та єврейської народної педагогіки	2		2
Усього годин		20	4	20

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кількість балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Класики педагогічної теорії та практики. Інноваційний педагогічний досвід. Напрями, течії зарубіжної педагогіки.	2	4	

2	Психолого-педагогічний експеримент; соціологічні методи, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження, математичної статистики	2	4	
3	Зміст освіти. Визначення змісту освіти в історії школи і педагогіки. Зміст освіти в сучасній школі.	2	4	
4	Професія вчителя у сучасному суспільстві.	2	4	
5	Стратегії та способи педагогічної взаємодії. Стили педагогічного спілкування	2	4	
6	Педагогічна майстерність і педагогічна техніка	2	4	
7	Складові змісту виховання. Розумове, морально-етичне, громадянське, естетичне, трудове, екологічне, фізичне, гендерне, економічне виховання школярів.	2	4	2
8	Дитяча спільність (колектив) у системі виховання.	2	4	
9	Актуальні проблеми сучасного виховання (виклики XXI століття).	2	4	2
10	Органи управління системою освіти. Внутрішньошкільне управління: структура, організація, планування і контроль.	2	4	
11	Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників.	4	4	2
12	Дитина як суб'єкт виховання	2	4	
13	Класифікація і загальна характеристика факторів соціалізації	2	4	
14	Педагогічна характеристика соціального середовища	2	4	
15	Підготовка шестирічних дітей до школи. Визначення готовності до навчання.	2	4	2
16	Анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності молодших школярів	2	4	
17	Психолого-педагогічна характеристика підлітка: анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності	2	4	2
18	Геронтологіка (педагогіка «третього віку») – розділ педагогіки, що розробляє систему виховання, освіти і розвитку літніх людей.	2	4	
19	Закономірності, методи навчання і виховання, перекваліфікації та соціалізації в нових умовах людей пенсійного віку	4	4	
20	Кваліфікаційна характеристика – державний документ, що містить перелік вимог до знань, умінням і навичкам, якими повинний володіти фахівець даної професії того чи іншого рівня кваліфікації	2	4	2
21	Система додаткової професійної освіти, що забезпечує підвищення кваліфікації, перепідготовку або додаткову підготовку працівників.	2	4	
22	Сучасна вища школа в освітній системі України	2	4	
23	Закон України «Про вищу освіту».	2	4	
24	Особливості, сутнісні характеристики практичної підготовки майбутніх психологів: ознайомлення студентів з основами психологічного консультування та корекції, методиками організації соціально-	4	4	

	психологічного тренінгу, психолого-педагогічної терапії, проведення психодіагностики			
25	Засвоєння студентами основних напрямів зарубіжної (психодинамічний, поведінковий, когнітивний напрями, гуманістична психотерапія тощо) і вітчизняної консультативної та терапевтичної психології	4	4	
26	Прояви соціальної дезадаптації у дітей молодшого та середнього шкільного віку.	2	4	
	Девіантна, делінквентна та деструктивна поведінка дітей та її профілактика.	4	4	
27	Особливості та перспективи розвитку сучасної родини. Проблеми сучасності, пов'язані з родиною та сімейним вихованням	2	4	2
28	Характеристика проблемних сімейних відносин. Вплив порушених сімейних відносин на психічний розвиток дитини	2	4	
29	Соціально-педагогічна допомога сім'ї.	2	4	
30	Основні специфічні особливості педагогічного процесу в установах виконання покарань. Виправлення та ресоціалізація	4	4	
31	Віктимологічний аспект попередження злочинів	4	4	
32	Підрозділи спеціальної педагогіки: олігофренопедагогіка, сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка	6	6	2
33	Актуальні питання спеціальної педагогіки	4	6	
34	Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»	4	4	
35	Структура етнопедагогіки: народне дитинознавство, народна дидактика, педагогічна деонтологія	4	4	
36	Іудаїзм як духовна основа єврейської народної педагогіки	4	6	2
37	Етнонаціональна освіта як спеціально організована у суспільстві система навчання і виховання, орієнтована на задоволення прав національних меншин на розвиток самобутньої культури і збереження традицій	4	4	
38	Організація освітнього процесу в закладах формальної та неформальної єврейської освіти в Україні.	4	6	2
Усього годин		108	164	20

10. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Тематика есе:

1. Глобальні проблеми XXI століття і сучасна школа.
2. Ризики і загрози для дитини у світовій мережі Інтернет.
3. Підліток і соціальні мережі.
4. Проблеми суспільства крізь призму інклюзивної освіти.
5. Шкільний булінг – новий соціальний феномен?

6. Конфлікт поколінь у сучасній школі.
7. Політика мультикультуралізму – благо чи зло для освіти?
8. Інформаційно-освітні середовища, їх використання в сучасній школі.
9. Дистанційне навчання як перспектива школи майбутнього.
10. Якби міністром освіти був (-а) я ...
11. Як педагогічним вузам поліпшити підготовку майбутніх вчителів?
12. Як дитині з релігійної родини зберегти свою ідентичність в секулярній (світській) школі.

11. Методи навчання:

Загальні:

1. **Словесні** методи навчання: евристична бесіда; акроматичне пояснення (індукція, дедукція, традукція), розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником.
2. **Наочні** методи навчання: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.
3. **Практичні** методи навчання: вправи, практичні й дослідні роботи.
4. **Активні** методи навчання: сократівська бесіда, дискусія, cooperative learning, імітаційно-діяльнісні ігри, психодрама, кейс-стаді (метод ситуацій).
5. **Методи інформаційно-телекомунікаційних технологій:** LMS (Learning Management System) програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційного навчання (Classroom, Prometheus, Quizlet, Udemy, EdX, Coursera, Brainly, Khan Academy, СК-12). WhatsApp, Viber, Telegram.

За характером пізнавальної діяльності:

- 1) *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення учнями інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- 2) *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- 3) *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- 4) *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- 5) *дослідницький*: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

- ПРН 2:** навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»; есе;
- ПРН 3:** лекція, навчальна дискусія, інструктаж; індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація;
- ПРН 4:** лекція, проблемне навчання, портфоліо; робота в малих групах; демонстрація, презентація;
- ПРН 8:** індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»; дерево рішень, асоціативний куц, таблиця «З-Х-Д», тричастинний щоденник, есе;

ПРН 10: метод проектів; моделювання; «коло ідей», дискусія; проблемний виклад; дослідницький;

ПРН 13: «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь», «мікрофон», рольова гра, імітація, «**Jigsaw / Пазл**», «ток-шоу»;

ПРН 14: індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»;

ПРН 15: дерево рішень, асоціативний куц, таблиця «З-Х-Д», тричастинний щоденник, есе;

ПРН 17: «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація.

12. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання Розподіл балів, які отримують студенти за змістовими модулями

ЗМ 1				ЗМ 2			ЗМ 3		ЗМ 4			ЗМ 5		ЗМ 6		ІЗ	Іспит	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16			
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10	40	100
Самостійна робота студентів																		
		2			2	2		2		2	2	2	2		2			
Разом 10 балів				Разом 10 балів			Разом 6 балів		Разом 10 балів			Разом 8 балів		Разом 6 балів				

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D	задовільно	
60–67	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;

- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	B
	75–82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	D
	60–67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, E) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

14. Перелік екзаменаційних питань

1. Предмет педагогіки та її основні категорії: виховання, освіта, навчання, їх взаємозв'язок.
2. Методи науково-педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, дослідження, бесіди, вивчення педагогічної документації та учнівських праць, письмове опитування.
3. Основні завдання, принципи побудови і пріоритети системи національної освіти України. Структура системи освіти України.
4. Визначення змісту освіти в історії школи і педагогіки. Зміст освіти в сучасній школі. Джерела змісту освіти. Стандарт загальноосвітньої школи.
5. Базовий навчальний план. Шкільні програми. Шкільні підручники і посібники.
6. Поняття про дидактику: предмет і об'єкт науки, мета, завдання і функції дидактики. Основні категорії і структура дидактики.
7. Методологічні основи, функції, закономірності та принципи навчання.
8. Навчальний процес як система. Структура процесу навчання. Види навчання.
9. Класифікації, дидактичні системи методів навчання.
10. Засоби і форми організації навчання.
11. Класно-урочна система навчання, її сутність та історія розвитку.
12. Урок – основна форма організації навчально-виховного процесу.
13. Нетрадиційні форми навчання; нестандартні уроки.
14. Сутність основних понять та категорій учительської професії. Соціальна роль, функції вчителя, вимоги до нього. Професіограма вчителя.
15. Педагогічна майстерність і педагогічна техніка.
16. Теорія виховання як наука і навчальна дисципліна.
17. Принципи та закономірності виховання.
18. Складові змісту виховання. Розумове, морально-етичне, громадянське, естетичне, трудове, екологічне, фізичне, гендерне, економічне виховання школярів.
19. Форми організації виховання.
20. Засоби виховного впливу на молодших школярів. Спілкування, навчання, праця та гра як засоби виховання.
21. Дитяча спільність (колектив) у системі виховання. Поняття колективу, його види. Взаємодія особистості та колективу.
22. Діалектика розвитку колективу (основні етапи формування). Методика формування та розвитку колективу. Негативні явища в колективі та засоби їх подолання.
23. Педагогічна взаємодія у виховному процесі. Стратегії та способи педагогічної взаємодії. Стили педагогічного спілкування.
24. Дитячий та молодіжний рух, самодіяльні об'єднання молоді та неформальні молодіжні субкультури.
25. Управління системою освіти та його основні принципи.
26. Внутрішньошкільне управління: структура, організація, планування і контроль.

27. Напрями і форми (традиційні, нетрадиційні) методичної роботи в сучасній школі.
28. Прогресивний педагогічний досвід: види, критерії, система роботи з ним.
29. Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників.
30. Інноваційні технології в освіті. Визначення педагогічної інновації та педагогічної технології.
31. Поняття про особистість, чинники формування особистості, їх особливості і взаємозв'язок.
32. Становлення особистості в процесі соціалізації. Вплив середовища на розвиток особистості. Виховні функції соціального середовища.
33. Сучасна періодизація розвитку дитинства, педагогічні критерії виділення вікових періодів розвитку дитинства та їх значення в організації навчально-виховного процесу.
34. Особливості виховання дітей переддошкільного та дошкільного віку.
35. Особливості розвитку та виховання дітей шкільного віку. Анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності молодших школярів.
36. Психолого-педагогічна характеристика підлітка: анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності. Особливості виховання і формування особистості підлітка.
37. Юнацький вік та його характеристика. анатомо-фізіологічні особливості, розвиток психіки і пізнавальної діяльності.
38. Акселерація і ретардація в розвитку особистості. Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання і виховання.
39. Андрагогіка як розділ педагогіки, що вивчає питання стимулювання та спрямовування процесів виховання дорослих людей. Основні принципи андрагогіки. Форми організації навчання.
40. Поняття про геронтологію. Закономірності, методи навчання і виховання, перекваліфікації та соціалізації в нових умовах людей пенсійного віку.
41. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності навчання людини професії і формування професійно важливих і соціально значимих якостей особистості працівника.
42. Основні завдання педагогіки вищої школи.
43. Сучасна вища школа в освітній системі України. Закон України «Про вищу освіту».
44. Галузева педагогіка як галузь професійної педагогіки, спрямована на спеціальну підготовку людей до певних видів діяльності (інженерної, медичної, військової, юридичної та ін.).
45. Основні напрями професійної підготовки майбутніх практичних психологів.
46. Педагогічні аспекти формування особистості психолога, форми і методи визначення й усвідомлення його професійних інтересів і напрямів спеціалізації.
47. Сімейна педагогіка як частина соціальної педагогіки. Поняття про сім'ю як малу соціальну групу. Особливості та перспективи розвитку сучасної родини. Проблеми сучасності, пов'язані з родиною та сімейним вихованням.
48. Сім'я і формування особистості дитини. Типи сімейного виховання. Характеристика дитячо-батьківських відносин у родині.
49. Вплив порушених сімейних відносин на психічний розвиток дитини.
50. Проблеми сімейного виховання і сучасні форми співпраці освітніх установ з родиною. Методи вивчення сім'ї.
51. Педагогічне керівництво вихованням дітей у сім'ї.
52. Прояви соціальної дезадаптації у дітей молодшого та середнього шкільного віку.
53. Девіантна, делінквентна та деструктивна поведінка дітей та її профілактика.
54. Основні специфічні особливості педагогічного процесу в установах виконання покарань. Виправлення та ресоціалізація.

55. Попередження злочинів шляхом профілактичної роботи серед потенційних правопорушників і потенційних потерпілих. Робота з дітьми молодшого шкільного віку та підлітками.
56. Спеціальна педагогіка та спеціальна освіта. Поняття корекції та компенсації, реабілітації та абілітації.
57. Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні.
58. Особливості психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.
59. Командний підхід в організації педагогічної роботи в інклюзивному закладі освіти.
60. Етнопедагогіка і народна педагогіка. Базові засади єврейської народної педагогіки.

15. Методичне забезпечення

- 1) навчальна програма дисципліни;
- 2) робоча навчальна програма дисципліни;
- 3) комплексна контрольна робота;
- 4) екзаменаційні матеріали;
- 5) конспекти лекцій;
- 6) інформаційно-методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
- 7) інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів.